

EMLÉKEZTETŐ

a Költségvetési Intézmények Munkaügyi Érdekegyeztető Tanácsa 1989. december 13-i üléséről

(A mintegy 6 órás ülésről magnófelvétel készült, ez képezi az ülés részletes jegyzőkönyvét. A magnófelvételt a Közalkalmazottak Szakszervezete, mint rendező, kérelemre rendelkezésre bocsátja.)

Az ülést vezette: dr. Szabó Endre, a Közalkalmazottak Szakszervezetének főtákará
A résztvevők listáját a melléklet tartalmazza.

Napirend:

1.) A Tanács felállítására vonatkozó megállapodás dokumentumaként a november 17-i alakuló ülés emlékeztetőjének elfogadása.

Előadó: Jendrolovics Pál, Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal

2.) Az ideiglenes ügyrend elfogadása.

Előadó: Jendrolovics Pál, Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal

3.) Az 1990-es költségvetési bérautomatizmusra és bérszabályozási intézkedésekre vonatkozó költségvetési javaslat megvitatása.

Előadó: dr. Rupp András, Pénzügyminisztérium

1.) napirendi pont: Emlékeztető elfogadása

A november 17-i alakuló ülés emlékeztetőjét, amely egyben a KIMÉT megalakulásáról szóló megállapodás rögzítése is, a tárgyalócsoporthoz tartalmi észrevétel nélkül elfogadták.

2.) napirendi pont: A KIMÉT ideiglenes ügyrendjének elfogadása

A szakszervezetek két módosító javaslatot terjesztettek elő a tervezethez:

- tárgyalócsoporthoz ne 1-1, hanem 2-2 fő szakértő vehessen részt tárgyalási joggal az üléseken;

- a KIMÉT nyilvánossága kapcsán az ügyrend ne csak a sajtó részvételi jogát tartalmazza, hanem azt is, hogy minden érdeklődő megfigyelőként az üléseken részt vehet.

A kamarai csoport képviselője javasolta, hogy állandó vezető kijelölése helyett a tárgyalócsoporthoz egy állandó koordinátort válasszanak, aki a csoport munkáját összehangolja. A koordinátor személyétől függetlenül az üléseken szóvivőként a tárgyalócsoporthoz bármelyik tagja felléphet.

Az ügyrend vitája kapcsán egyes szervezetek hovatartozása is felmerült. Így a Magyar Tudományos Akadémia képviselője felvetette, hogy jelenlegi jogállása szerint az Akadémia nem önkormányzat, hanem önálló központi költségvetési fejezet, ezért bizonytalanok az önkormányzatok között elfoglalt helyüket illetően. A kamarai tárgyalócsoporthoz az egyéni tagságon alapuló kamarák helyzetének tisztázatlanságára hívta fel a figyelmet (pl: Magyar Jogász Egyesülés, Mérnök Kamara, Orvosi Kamara, stb.), amennyiben ezek közelebb állnak a szakszervezetekhez mint az intézményi kamarákhoz. A szakszervezeti tárgyalócsoporthoz képviselője a felvetésre reagálva úgy nyilatkozott, hogy kétségesnek érzi ezen kamarák hozzájuk történő esetleges csatlakozását, nem azért, mert ki akarják őket rekeszteni, hanem azért, mert az egyéni tagságon alapuló kamarák az érdekképviseletnek egy másik oldalát jelentik.

A vita alapján az ülés, az ideiglenes ügyrend tervezetének következő módosításaiban állapodott meg:

1.) A 12. pont, 2. mondata a következőképpen módosul:

"A tárgyalócsoporthoz állandó koordinátort választanak, aki összehangolja a csoport munkáját."

2.) A 12. pont, 4. mondatában 1-1 fő helyett 2-2 fő tanácskozási joggal meghívható szakértő szerepeljen. A szakértők részvételére vonatkozó 5. mondat maradjon el.

3.) A KIMÉT tevékenységének nyilvánosságára vonatkozó 17. pontot ki kell egészíteni azzal, hogy érdeklődők megfigyelőként az üléseken - a Tanács munkájának zavarása nélkül - részt vehetnek.

3.) napirendi pont: Az 1990-es költségvetési bérjavaslatok megvitatása

Az írásos tájékoztató anyagot Rupp András, a Pénzügyminisztérium képviselője a következőkkel egészítette ki:

A beterjesztett javaslat összhangban van a költségvetési törvényben rögzített javaslattal, amely az Országgyűléshez benyújtásra kerül(t). A költségvetés feszített előirányzatokat tartalmaz, így többek között arról, hogy az 1990. évi költségvetési hiány 10 milliárd forintnál több nem lehet. A vállalkozás élénkítése érdekében az adó mértékét relatíve csökkenteni kellett. Mindez maga után vonja, hogy a társadalmi közkiadások terén csak nagyon korlátozott előrelépéssel lehet számolni. Ez tette szükségessé, hogy csak bizonyos ágazatokat emeljen ki, kapnak többletet, elsősorban a bérfejlesztéshez. Az egészségügy, az oktatás, a szociális ellátás, az igazságszolgáltatás tartozik ezen preferált körbe. A GDP-ből való részesedése az egészségügynek 4,8%-ról 5,1%-ra növekszik, az oktatásé pedig 5,7%-ról 6,4%-ra. A többi ágazatban nem volt mód támogatással biztosítani még a 16 % bérfejlesztés követelményét sem. A nem kiemelt ágazatok 16%-os béremelésének fedezete 3,5 milliárd forint kiadást jelentene a költségvetésből (a társadalom biztosítási járulékkal együtt számítva pedig mintegy 5 milliárd forintot). A költségvetés jövő évi kondíciói mellett erre nincs lehetőség.

Az egészségügy és az oktatás 4-4 milliárd forint bérpolitikájának megosztását a központi szervek és a tanácsok között a Pénzügyminisztérium 2/3 - 1/3 arányban képzelte el. Ez egy előzetes, ideiglenes számítás volt, amit a későbbiekben pontosítani kell.

Az írásos tájékoztatóban nem szerepel a védelem és az egyéb fegyveres testületek bérköltsége. A béremeléshez a költségvetés ezeken a területeken sem ad támogatást. Sőt a védelem egész területén az egész támogatás összege csökken 2,6 milliárd forinttal.

Ezután a bérpolitikai intézkedési kerettel is rendelkező két nagy tárca ismertette előzetes elosztási elképzeléseit, amelyek röviden a következők:

A Szociális- és Egészségügyi Minisztérium a 16%-os automatizmust nem kívánja differenciálni. A 4 milliárd forint bérpolitikai keretet munkaköri csoportonként tervezik elosztani, erre három változatot dolgoztak ki:

- az első szerint valamennyi diplomás részesülne bérpolitikai kiemelésben (pl: orvosok 4.500.-Ft/hó);
- a második szerint csak az orvosi-, egészségügyi végzettségűek kapnának kiemelt béremelést, a műszaki-, gazdasági végzettségű diplomások nem (pl: orvosok 5.000.-Ft/hó);
- a harmadik megoldás az egészségügyben foglalkoztatott szakmunkások és ügyviteli dolgozók béremelésére kb. 1 milliárd forintot szánna a többi béremelés időbeni csúsztatásával, hogy ellensúlyozzák a versenyszféra elszívó hatását.

A Művelődési Minisztérium a 16%-ot és a 4 milliárd forintot együttesen kívánja kezelni és ebből a pedagógusoknak 30%-os, a nem pedagógus munkakörökben foglalkoztatottaknak 18-19%-os béremelést tervez adni. A javaslatot az Országgyűlés Kulturális Bizottsága megtárgyalta és támogatja. A központi és tanácsi költségvetés közötti elosztási arányoknak bérarányosnak kell lennie, így a közoktatás és a felsőoktatás tervezett részesedése 3,4, illetve 0,6 milliárd forint.

Az elhangzott tájékoztatókhoz az érdekképviseleti szervek képviselői kérdéseket tettek fel. Így például a kamarák részéről megkérdezték, hogy az intézmények saját hatáskörben oszthatják-e el a támogatást, illetve, hogy a Kulturális Bizottság ülésén az előterjesztő ismertette-e, hogy a felosztási javaslattal az érintettek nem értenek egyet. A tanácsi önkormányzatok képviselője a keret 1/3 - 2/3-os felosztását vitatta. A független

szakszervezetek képviselője arra volt kíváncsi, hogy az ABMH egyetért-e költségvetési bérjavaslatokkal.

A kérdések megválaszolása után az ülés elnöke szünetet rendelt el. Majd a kormányzati javaslatokkal kapcsolatos álláspontjukat fejtették ki az érdekképviselők, ez a következőkben összegezhető:

Az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés képviselője előjáróban elmondta, hogy a kapott béripolitikai keret egy részét a felsőoktatásban a dologi kiadásokra lesznek kénytelenek fordítani, javasolta, hogy ez a felsőszintű fórum az ágazatokon belüli elosztással ne foglalkozzon és kifogásolta, hogy a költségvetés helyzetét meghatározó világbanki tárgyalások sarak pontjairól nincs konkrét tájékoztatás. Majd többek között felhívta a figyelmet arra, hogy a felsőoktatás mellett fokozódik a tudományos kutatók bérlémaradása. Többletforrásként a társadalmi szervezetek támogatásának, az állami vezetők, akadémikusok bérrendezési tervének felülvizsgálatát és a honvédelmi kiadások csökkentését jelölte meg.

A Pedagógusok Szakszervezetének képviselője kifogásolta a bérautomatizmus törvényben rögzített differenciálását, véleményük szerint ennek elosztásáról intézményi szinten kell dönteni. Hangsúlyozta, hogy a 4 milliárd forint elosztását külön kell kezelni. Kifogásolta a "0" dologi automatizmust.

A Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete részéről elsősorban azt vitatták, hogy az ő területükön nincs fedezet a 16%-os bérnövelésre és így indokolatlanul az önkormányzatokra, a társadalomra hárul a teher.

Az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének képviselője a 4 milliárd forint felosztásával kapcsolatban a tárca részéről vázolt 3. variációt vitatta. Javasolta, hogy a béripolitikai intézkedési keret felosztása középszintű (ágazati) megállapodás tárgya legyen. Felhívta a figyelmet arra, hogy a "0" dologi automatizmus a szociális ellátás működtetését veszélyezteti.

A Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája képviselője felvetette, hogy jó lenne konkrétan ismerni a "szorító feltételeket", pl: a Világbank feltételeit. Javasolta, hogy ez a kormány hosszú távú döntéseket (pl: egyetemi struktúra átalakítása) már ne terjesszen elő. Mindenekelőtt a működési feltételeket kellene biztosítani a jelenlegi struktúrában. Mint a Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete képviselője azzal folytatta, hogy a Művelődési Minisztérium ne kösse meg a pénz felosztását, a nem oktatási besorolásúak elvándorlása is gátolja a működést. Tiltakoznak az egyetemi autonómia megsértése, a béremelésnek a hallgatói létszámnöveléssel való összekapcsolása ellen. Jelezte, hogy nem értik a 4 milliárd forint 3,4 - 0,6 milliárd arányban történő felosztását. Javasolták, hogy a Rektori Konferencia munkáltatóként képviseltesse magát a KIMÉT-ben.

A Közalkalmazottak Szakszervezete képviselője többek között elmondta, számára érthetetlen a vita a béremelési mérték kötelező vagy ajánlás jellegéről, ők ezt már lezártak tekintették. Felvetette azt az igényüket, hogy a 16%-os automatizmust a városi és a kerületi tanácsok és intézmények, a földhivatalok és a központi igazgatás területén is központi támogatásból kellene finanszírozni. Az állami vezetők béremelését nem ellenzik, legfeljebb a mérték lehet vitás.

A Kulturális Kamara részéről a színházak képviseletében elfogadhatatlannak, a nemzeti kultúra elsorvasztásának minősítették a "0" dologi és a "0" bérautomatizmust. Véleményük szerint a helyi önkormányzatoknak nem lesz elegendő saját bevételük a kultúra támogatására. A Kulturális Kamara másik képviselője annak rögzítését kérte, hogy törvénytelen bármilyen béremelést kötelezővé tenni az intézmények számára, különösen akkor, ha a dologi kiadásokra sincs kellő fedezet. Tiltakozott a támogatás megpántlikázása, a központilag diktált bér-differenciálás ellen. Felvetette, hogy inkább 1-2 intézményt be kellene zárni, de a többi működését biztosítani. Kifogásolta, hogy az intézmények csak decemberben kapnak tájékoztatást a következő év gazdálkodási feltételeiről. Ugyancsak törvénytelennek minősítette - különösen "0" dologi automatizmus mellett - a hallgatói létszám előírását.

A Kulturális Kamara harmadik képviselője kérte, a Pénzügyminisztérium és a Művelődési Minisztérium az utolsó 5 évre mutassa be, hogy ártámogatást mire fordították, beleértve a fejlesztési és fenntartási kiadásokat is. A támogatás felhasználási szerkezetének ismerete nélkül képtelenség érdemben tárgyalni. Hangsúlyozta továbbá, hogy szerintük a Valutaalap is pont az ellenkezőjét sugallja annak, amit a kormány a kultúra ellen tesz. Kijelentette, hogy véleményüket a KIMÉT-en kívül is minden fórumon nyilvánosságra kívánják hozni.

A Kórházzövetség részéről elsősorban azt kifogásolták, hogy bár ők kapnak ellentételezést az élelmiszer és energia árak növekedésére, de a gyógyszer és vegyszer áremelkedéshez nem. Ilyen helyzetben képtelenségnek tartják egyes társadalmi szervezetek tervezett támogatását.

A Tanácsi Önkormányzatok Szövetségének képviselője elfogadhatatlannak tartotta az előterjesztett javaslatot. Jelezte, hogy az igazgatás már a működési feltételeit éli fel és a teljes összeomlás határán áll. A támogatás mértéke még a kiemelt területeken is az inflációs ráta alatt van, az emberek inkább átmennek a vállalati szférába.

A kormányzati tárgyalócsoport részéről a Művelődési Minisztérium képviselője szólt. A kormánynak nehéz kötelezettséget vállalnia olyasmire, aminek a végrehajtásáért nem tarthatja magát felelősnek. A legnagyobb feszültség a közművelődés, a közgyűjtemények területén várható, ahol rendkívül kicsi a mozgástér. Bizonyos tartalékok azonban vannak egyes területeken, így a főiskoláknál és a sport egyes területein: A tanácsok helyi forrásai és a normatív támogatások nem fedezik a tényleges feladatokat. Ezért a kormány 17 milliárd forintot oszt szét a tanácsok között kiegyenlítő mechanizmusként. A színházaknál a tanácsi színházak támogatása az idén 1,2 milliárd forint volt, a teljes színházi köré pedig 1,9 milliárd forint. Összességében tehát nem igaz, hogy az állam kivonul. Nincs ok olyan akcióra, amelyből a Művész Szakszervezet is kivette részét. A színházak bevétele a kiadás 10 %-át teszi ki csupán.

A Honvédelmi Minisztérium képviselőjében szóló a honvédelmi kiadások csökkentéséről beszélt. A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a költségvetésüket. A költségvetés nominálisan is kisebb, mint tavaly. A tanács is foglalkozik olyan javaslatokkal, mint a ruházat átígazítása.

A kormányzati tárgyalócsoport összefoglalóra tett javaslatot:

- A bérfejlesztés megítélésére vonatkozó álláspontok nem közeledtek. A kormány által javasolt kiemelt területek ellen viszont egyik tárgyalócsoport sem emelt szót.
- A pénzügyi lehetőségek és a gazdálkodási gyakorlat változatlansága esetén a költségvetés területén a működési feltételek romlanak és a munkaügyi feszültségek várhatóan kiéleződnek.
- Alapvető strukturális átalakításra van szükség ezen a területen. A pénzügyi nyomás azonban nem járható, gyakorlatilag a tartalékok is kiderültek.
- A központi bérlpolitikai keretek felosztása a középszintű fórum hatáskörébe kell, hogy tartozzék.
- A bérfejlesztés mértéke vonatkozó javaslat csak ajánlás, amiről helyileg kell dönteni.
- Vállalják, hogy az állásfoglalás tartalma a pénzügyminiszter expozéjába kerül.
- Kollektíven készülünk fel a munkaügyi konfliktusok kezelésére.

A Művész Szakszervezet részéről - a külön vélemény jogát fenntartva - kinyilvánították, hogy a közgyűjtemény és a művészet területén elfogadhatatlannak tartják a "0" bér és "0" dologi automatizmust.

A Kamarák képviselője is kiegészítést tett azzal, hogy méltatlan a költségvetési intézményeknek ez az alkumechanizmusa, ezt így nem lehet folytatni. Ezt a testületet sem szabad még egyszer ilyen helyzetbe hozni, hogy mindenki mondja a magáét, de a dolgok már változtathatatlanok. A jövőben olyan fázisban kezdődjön el a beszélgetés, hogy még lehessen a döntéseken alakítani.

A Kulturális Kamara képviselője arra a kérdésre kért választ, hogy mi okozza, hogy éppen erre a célra nem jut pénz. Lesz még bérigény, de az sokkal fájdalmasabb lesz, eddig az ezirányú szélsőséges-megnyilvánulásokat mérsékelni tudta.

Az önkormányzatok képviselője szerint ez a költségvetés az önkormányzatok szétzilálásához vezet.

A Független Liga képviselője kifejtette, hogy megítélése szerint a kormány képviselőjének nem volt mandátuma arra, hogy meghallgatáson túl bármit is figyelembe vegyen a javaslatokból. A hosszas ülés csupán demonstráció volt. Egyetértenek azzal, hogy strukturális átalakításra van szükség, de a jelenlegi kormány semmiféle strukturális átalakításra ne tegyen javaslatot, bízva a következőre. A miniszteri exposé azt is jelenítse meg, hogy a kormány előterjesztéssel a három tárgyalófél nem ért egyet.

Az Értelmiségi Szakszervezetek Tömörülése szerint ezek túl durva eszközök ahhoz, hogy funkcionálhassanak, ezek egy megalapozatlan prekonceptió következményei, máskülönben nem lehet megindokolni, hogy azonos típusú munkát végző emberek miért részesülnek eltérő támogatásban.

A szakszervezetek képviselője a 16% kötelezővé tételével kapcsolatban elmondta, hogy a pénzügyminiszter előzetesen ígéretet tett nekik arra, hogy ezt a Parlament el fogja rendelni. Összefoglalta a javaslatokat a következők szerint:

- az álláspontok nem közeledtek, mert a kormány tárgyalócsoportja nem volt felhatalmazva az előirányzatokkal kapcsolatban kompromisszumra
- minden fél egyetért abban, hogy a költségvetési intézmények működési feltételei romlanak, több területen a működésképtelenség veszélye áll fenn, ebből következően rendkívül éles konfliktusok jelentkezésével kell számolni,
- a pénzügyi nyomás alkalmazott formái nem járhatók, strukturális átalakítás indokolt, de ezt a jelenlegi kormány már ne kezdeményezze,
- senki nem emelt kifogást a kiemelt területek preferálása ellen,
- a pénzügyminiszteri exposéban fogalmazódjék meg a három tárgyalófél elutasító véleménye.

A kormányzat képviselője szerint ez az előkészítési idő nem volt elég érdemi tárgyalásokhoz. A kormány sarokszámai adottak és nem a kormányzati tárgyalócsoport rugalmatlansága miatt nem sikerül -megegyezni.

A kamarák képviselője hozzátette, hogy a kormányzati javaslatok olyan megalapozatlan Ígéreteket is tartalmaznak, amelyeket kellő elemzés nélkül már évközben nyilvánosságra hoztak.

Az önkormányzatok képviselője kiegészítette az előbbieket azzal, hogy ők egyetértenek a 16%-kal, csupán azzal nem, ha a költségek terheinek egyoldalú viselését kötelezően előírják számukra.

A kormányzati tárgyalócsoport szünetet kért.

A szünet után a kormányzati tárgyalócsoport képviselője közölte, arról folytattak konzultációt, van-e mozgásterük a javaslatok módosítására, vagy nincs. Elfogadják a szakszervezeti tárgyalócsoport azon felvetését, hogy a felsőoktatásban ne kötődjék a hallgatói létszámhoz a bérfelvezetés. Nem tudják viszont elfogadni azt az igényt, hogy a községi, nagyközségi tanácsokon kívül más tanácsok is kapjanak az előirányzaton felül forrást a bérfelvezetéshez. Felvetették azt a lehetőséget, hogy esetleg a bérautomatizmus alacsonyabb szinten történő rögzítésével lenne mód más tanácsok számára is forrást biztosítani.

A Tanácsi Önkormányzatok Országos Szövetségének képviselői hangsúlyozták, hogy a városi és községi tanácsot egyenrangúnak tekintik és nem fogadják el megosztásukat. Ugyancsak elfogadhatatlan a bérautomatizmus mértékének csökkentésével történő "forrásteremtés".

A bérpolitikai keret felosztását illetően a kormányzati tárgyalócsoport képviselője elfogadta, hogy erről középszintű egyeztetés döntsön. Végül egy - általuk is méltánytalannak tartott - kompromisszumra tett javaslatot, miszerint a 8 milliárd forint bérpolitikai keretet és az érintett területek 16%-os bérfelvezetését a Parlament tekintse keretösszegnek, és ennek a

felosztását utalja a KIMÉT hatáskörébe. Ez lehetőséget adna némi átcsoportosításra. Ugyanakkor az osztozkodási vitán túl ez a megoldás azzal a következménnyel is járhatna, hogy megegyezés hiányában a kormánynak kellene vállalnia a felelősséget.

Tekintettel arra, hogy a tárgyalócsoporthoz nem született kompromisszum a költségvetési javaslatról, a kormányzati tárgyalócsoporthoz és személyesen Jendrolovics Pál vállalta, hogy a felvetésekről egy tárgyilagos előterjesztést nyújt be a Minisztertanács december 17-i ülésére, amelyen a költségvetés parlamenti vitáját készítik elő. A tárgyalócsoporthoz szükségesnek ítélték annak rögzítését az MT előterjesztésben, hogy amennyiben a kormány nem tudja akceptálni a megfogalmazott bérfelvezetési igényeket, akkor az állami költségvetés parlamenti vitáján a pénzügyminiszter az exozéjában jelentse be: a KIMÉT szak szervezeti, önkormányzati és kamarai tárgyalócsoporthoz több ponton nem értenek egyet a javaslattal, így nem fogadják el azt, hogy a költségvetési szféra több területén az 1990. évi bérnöveléshez a költségvetési támogatás nem biztosított. Emellett kérik annak érdemi indoklását is, hogy miért éppen az adott ágazatokat (pl. kultúra) sújtja a negatív megkülönböztetés.

Az MT előterjesztés elkészítéséhez a kormányzati tárgyalócsoporthoz képviselője kérte, hogy az érintett szervezetek a konkrét bérigényeket - számítási anyag formájában - haladéktalanul juttassák el az ÁBMH-ba. Egyben ígéretet tett arra, hogy az előterjesztést az érdeklődők rendelkezésére bocsátja.

A szak szervezeti tárgyalócsoporthoz képviselője javasolta, hogy az ülésről rövid kommuniké jelenjen meg a következők szerint: a KIMÉT megtárgyalta az 1990. évi költségvetési bérfevezetési javaslatot, egyetértettek a kiemelt területek bérfevezetésének központi támogatásával, ugyanakkor a szak szervezetek, a kamarák és az önkormányzatok nem fogadják el, hogy más területeken a bérfevezetéshez nincs költségvetési támogatás előirányozva, így végül nem született az ülésen megállapodás; a kormányzati tárgyalócsoporthoz ezért vállalta, hogy az álláspontokat a kormány, illetve a Parlament felé közvetíti.

Az érdekképviseleti tárgyalócsoporthoz jelezték, hogy saját álláspontjukat külön-külön vagy együttesen is, külön közleményben is a nyilvánosság elé kívánják tártani.

Budapest, 1989. december

Készítette:

dr. Vincze Éva (Közalkalmazottak Szak szervezete)

Horváthné Batár Emese (ÁBMH)